

VERTEC.

Izhaja
1. dne v
mesecu
in stoji
za celo
leto po
pošti
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
Brez
pošte:
za celo
leto 2 gl.
40 kr.,
za pol
leta 1 gl.
20 kr.

Naroč-
nina naj
se na-
prej pla-
čuje in
pošilja
ured-
ništvo v
šent-
peter-
skem
pred-
mestji
hš. št. 15
v Ljub-
ljani.
(Lai-
bach.)

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januarja 1874.

Leto IV.

Za novo leto.

Pozdravljam Te, mladost premila!
Pozdravljam s celega srcá,
Na vék naj bi Boga ljubila
To prva želja je mojá.

Za tém želim naj bi ljubila
Predobre si roditelje,
Na starost jim v podporo bila
Ki toliko za Te skerbé.

In tretja moja želja vroča
— Zapomni si jo, mlada kri —
Ti domovino priporoča,
Da ljubiš jo do konca dnij!

Poštenje in siromaštvo.

(Povest; posl. Iv. Tomšič.)

„Glej, mamica, tukaj le v tem germovji je tudi še nekaj suhe preklovine, poruj jo, da jo iznosim tja na kupec in jo potlej povežeš v butaro,“ rekel je Jožek materi, ki je nabirala suhih derv po grajskem gozdu.

„Takój pridem, ljubi Jožek, da si le iz tega leščevja tertó izvijem za povezek; potlej pa morava hiteti, oče leži bolan doma in nikoger nima, ki bi mu postregel.“

„Kaj misliš, mamica, ali bode oče kmalu zopet ozdravel?“

„To, ljubo moje dete, to vé le Bog v nebesih. Oče leží že skoro leto in dan v postelji, hud kašelj ga duší, vse noči herka in meče kri iz sebe; sam Bog ga znaj, kaj bode iz tega. „Dolga bolezen, gotova smert“, pravijo ljudje. Lanjsko leto o Martinji je bil še zdrav, a letos —“ pri teh besedah se vderó materi debele solze po licih — „moramo stradati in terpeti, da se Bogu usmili. Oče bolan, zaslužka nij, živeža nij, zima pred vrati, — jaoh, kako to peče in boli!“

Jožek žalostno pogleda svojo mater, tudi on bi se skoro jokál, oberne se v stran in si z rokavom obriše solzice, ki mu so prikapljale iz oči.

„Ako bi le oče zopet ozdravel,“ reče Jožek čez malo potem, „kaj ne, potlej tudi ti ne bi toliko terpela, ljuba mamica, in jaz bi glad tudi laglje prenašal.“

„Vse, kar Bog stori, dobro je, in njegova sveta volja je, da moramo ljudje terpeti,“ reče mati ter gre, da bi povezala nabrana derva v butaro. Jožek jej pomaga derva v butaro zlagati, pa tudi izdere še sim ter tja kak suh kolec in ga vtakne v breme.

„Tako, zdaj sva gotova“ reče mati, zadene breme na glavo, prime Jožka za roko in počasi gresta iz gozda proti domu.

Ali jedva naredita par stopinj, zalaja pes v bližini, da po vsem gozdu odméva.

„Bog in vsi svetniki božji, kaj bode zdaj,“ reče prebledela mati ter naglo verže breme poleg sebe na tla.

V tem trenutku stoji grajski logar pred njo s puško čez ramo in lovskim nožem v pasu.

„Kaj iščete tukaj, Martinovka, kaj iščete?“ vpraša jo grajski logar ter jo pogleda tako ostro, da se uboga žena strese po vsem životu. Jožek se bolj tesno potisne k materi ter se je čvrsto derži za zastor.

„Oj, ne bodite hudi, prijatelj božji, in odpustite mi velik pregrešek,“ reče Martinovka, prime logarja za roko, ter mu jo hoče poljubiti.

„Ne, ne, baš tako hudo nisem mislil, kakor se bojite,“ odgovori logar ter jej odtegne roko.

„Kakor je Bog v nebesih! verujte mi, da sem denes prvič šla v grajski gozd, da bi si nabrala malo suhih derv; sila me je nagnala k temu, velika sila. Doma na smertnej postelji leží moj mož v merzlej sobi; oj, pustite me domóv, pustite me, da si odnesem to majhno breme suhljadi, ki sem jo nabrala z mojim Jožkom v grajskem gozdu; zagotovim vas, da je ta moj prestopék prvi in zadnji.“

„Kaj ne, da ne boste peljali moje dobre mamice pred hudega grajskega gospoda,“ reče zdaj Jožek, ter tako mило pogleda logarja, da bi se tudi najterše človeško serce moralo omečiti pri tem otročjem pogledu.

„In ako bi morala moja dobra mamica v ječo, zaprite rajše mene, ter pustite mamico, ki je že brez tega jako nesrečna,“ prosi Jožek povzdigovaje svoji nežni ročici k logarju.

„Verujte mi, mati Martinovka, da tudi mene seree bolí, to tem bolj, ker vas poznam, da ste bila dosihdob jako poštena žena. Ako pustite breme na-

branih suhih derv, katere varovati je moja dolžnost, tukaj v gozdu, nečem vam storiti ničesar žalega, ter pojdite v miru s svojim Jožkom domov.“ To reki oberne se logar v stran, da bi ne videl na bledih in prepadenih licih uboge Martinovke, kako se v njenem serci bori poštenje z največjo silo in terpljenjem.

„Nu, pa je dobro,“ odgovori stara Martinovka, potegne nabrana derva iz kolovoznega pota bolj v varen kraj, pogleda k nebu in reče: „Ljubše mi je dobro in pošteno imé nego ljudsko (tuje) blago, naj tudi moj mož v merzlej sobi umira, upam da bode Bog kmalu preložil njegovo terpljenje!“ —

Ko je stara Martinovka te besede govorila, izginil je grajski logar izpred nje. —

Brez derv in brez vsega se verneta zdaj mati in Jožek domov.

Res da je prijetno tam v gozdu! Po leti vse tako lepo zeleno in hladno. Veseli tički v nebrojnim številu skačejo z drevesa na drevo prepevaje si mične pesnice, da jih je le veselo poslušati. Pozno v jeseni je to res vse drugače. Nič zelenega, vse tiho in mertvo, kakor v kakej puščavi. A vendar je še dosti prijetnosti zunaj v prostej naravi, v velikem templji božjem; mnogo več nego v razterganej bajti bornega seljaka Martina, ki je poleg merzle peči za smert bolan ležal ter čakal, da ga ljubi Bog pokliče iz tega sveta v boljše življenje. —

Stopimo za Martinovko in Jožkom v borno bajtico tam doli v samoti pod grajskim gozdom.

Tu imamo pred saboj podobo ubožnosti in terpljenja človeškega. — Tam na tleh na golej slami pokrit sè svojo staro haljo leži oče Martin, bled in prepaden, bolj merliču podoben nego živemu človeku. Sama kost in koža ga je. Od ene strani poleg njega kleči uboga mati Martinovka, od druge pa Jožek, ter jokata, ker pri svojej najboljšej volji ne moreta pomagati dobremu očetu.

„Ne jokajta, ljuba moja, ne jokajta,“ začne oče sè slabim glasom ter klene svoji suhi, koščeni roki, kakor bi hotel Boga za njiju prositi. „Ne jokajta, kmalu se vernem tja gori k dobremu očetu, kjer nij nobenega terpljenja, nobenih težav. Pač mora tam gori boljše biti, nego tukaj na golej slami v merzlej hiži, polnej ubožstva in terpljenja. Ne jokajta tedaj po meni; pustite me, da grem k našemu dobremu očetu, ki me kliče; on bode skerbel tudi za vaju, vsaj smo vsi njegovi otroci!“

„Oj ostani pri naju, dobri oče, ostani pri naju!“ vpije Jožek ter skriva svoje objokane oči v očetovo haljo.

„Kedar nam bije zadnja ura našega življenja, tedaj ne pomaga nič, moramo iti iz tega sveta,“ reče oče Martin s pojemajočim glasom. „Modrost božja je uže tako naredila, da je človek zato na svetu, da mora umreti. Storil sem svojo dolžnost, kakor sem znal in mogel, pustita me tedaj, da grem po doveršenem delu domov, tja gori k očetu, pri katerem nij nobenih težav, nobenega terpljenja. — Tebi, draga moja žena, hvala ti na vsem, kar mi si dobrega storila; priserčna hvala ti za tvojo ljubezen, za tvoje žertve in tvoj trud, ki si ga imela z manoj v mojej dolgej bolezni. Ti me nijsi nikoli zapustila, kedar me je po noči mraz tresel in mi so po glavi divje domišljije rojile, da se nijsem siromak ničesar zavedal. Koliko noči nijsi reva spala, da si le pri meni čula in mi stregla; kolikokrat si pičlo hrano svojim ustom pritergovala, da si jo meni dala; za vse to, draga moja žena, bodi ti najgorkejša hvala in Bog naj ti poverne stotero!“

„Oj ko bi s tem bila le mervico k tvojemu zdravju pripomogla, ljubi moj Martin,“ mermrlja uboga žena ter še hujše joka; „ali gospod Bog je sklenil, da se moramo ločiti, in njegovej svetej volji se ne smemo zoperstavljati!“

„In ti moje veselje, ljubi moj Jožek,“ reče oče Martin obrnivši se k Jožku, ki se okolo njega vije ter neprenehoma joka, „ti moj Jožek slušaj odsihdob svojo mater, bodi jej podpora v njenej starosti in blagoslov tvojega umirajočega očeta te bode spremljal ves čas tvojega življenja. Pred vsem drugim pa prosim te: ostani pošten, ne dotakni se ničesar, kar nij tvojega, naj bi tudi moral glad in pomankanje terpeti. Poštenje naj ti bode nad vse, kajti pošteno imé je več vredno nego vse drugo posvetno blago!“

„O moj preljubi Martin,“ joka uboga žena, „pusti me, naj ti povem velik pregrešek — Bog zna moje terpljenje, moje težave in nadloge, on zna tudi, da me je velika sila k temu nagnala — čuj Martin, to tvojo zapoved, ki jo našemu Jožku tako živo na serce polagaš, sem jaz, tvoja žena, prelomila. Šla sem denes v grajski gozd, da bi z Jožkom —

„Kaj? kaj pripoveduješ, ljuba žena?“

„Šla sem v gozd, da bi malo suhih derv nabrala, ter bi v peč zakurila, da bi tebe bolnega siromaka tako hudo ne zeblo.“

Oče Martin molči, a vidi se mu, da je jako ganjen.

„Ali mi bodeš odpustil ta pregrešek, ljubi moj Martin,“ prosi žena čez nekoliko časa.

„Nečem te žaliti v zadnjem trenutku svojega življenja, predraga moja Dora, vsaj tudi nijsi zaslužila, da bi ti kaj očital; to stvar poravnaj sama sè svojim Bogom, njega prosi odpuščenja, dober in milostljiv je, gotovo ti bode odpustil. Samo to bi te prosil, ne stori nikedar več kaj tacega, ne stori več, ter bodi v dober in lep zgled našemu Jožku.“ —

„To hočem tudi biti in obljubim ti, dragi moj Martin, da —“

„Ljuba moja Dora, poznaš me. Imela sva še enega sina, oj presladko moje dete — —“

„Dà, dà, imela sva še svojega Radovana; oj kolikokrat mislim nanj, kolikokrat — —“

„Vkradel je našemu sosedu kot dvajsetletni mladenič verše *) na rakah, in jaz sem ga zaradi tega izbrisal iz svojega serca, iz svoje ljubezni.“

Dora globoko vzdihne ter milo pogleda svojega moža.

„Ko sem ga zaverigel, takój je zapustil svoj rojstni kraj, šel je nekam tja proti Terstu in od tam čez morje; pismeno je vzel od naju slovó; kako težko je bilo nama takrat pri serci; obljubil je, da se bode poboljšal, obljubil je, da se zopet poverne — ali od onega časa nij bilo ničesar več slišati o njem.“

„V morji počiva truplo našega Radovana,“ vzdihne Dora.

„Našel ga bodem tedaj na onem svetu; moj duh ga bode veselo objel, odpustil mu sem njegovo pregreho,“ — zašeptá oče Martin z onemoglim glasom.

Zdajci se sliši, da nekedó prav tiho stopa po veži; baš tako tiho se vrata odpró in v hižo stopi mlad, visok in čverst mladenič, lepo napravljen, ter se bliža k umirajočemu.

„Kedó je prišel v hižo?“ vpraša oče Martin.

*) Košare, v katere se ribe lové.

Tujec stopi bližej ter pobesi oči v tla.

„Jaz, jaz pridem,“ začne zdaj tujec z žalostnim glasom, „jaz pridem od vašega — Radovana.“

„Ali še živi?“ vpraša naglo oče Martin.

„Dà, dà, še živi še, — oče!“ zavpije mladenič ter pade na kolena, „tukaj pred vami je, prosi vas odpuščenja in blagoslova!“

„Ti — moje dete, moj Radovan,“ zakriči mati, „dà, dà, ti si!“ V tem hipu se ga oklene okolo vratu ter pravi: „Dobri Bog v nebesih je uslišal mojo vročo molitev, vsak dan sem molila zate, — čast in hvala mu bodi na veke!“

Vse je bilo zdaj tiho v sobi. — Ta trenotek naj kedó drugi popiše, moje pero tega ne more.

„Ali si obžaloval svoj pregrešek, si se li poboljšal, moj Radovan,“ reče zdaj oče; „nù tako pridi tù sim na moje serce, — vse ti je odpuščeno!“

„Dà, dà, srečo sem imel, oče! S pridnostjo in varčnostjo sem si pridobil nekaj premoženja, ki ga položim tukaj v tvoje roke,“ reče Radovan ter položi k očetu na postelj veliko mošnjo napolnjeno z novci. Zdaj se sklone k očetu poljubi mu roko in pravi: „Nijsem si upal prej domov pred tvoje oči, dokler si nijsem prihranil tega premoženja, da pomorem tebi na tvoje stare dni.“

„Daj materi novce, jaz ne potrebujem ničesar več, dragi moj Radovan, ločiti se moram!“

„Oj oče! oče! ostani pri nas, ostani pri nas,“ vpije Radovan in solz ploha se mu vsiplje po obrazu.

„Blagoslov božji naj bode z vami, njegova sveta ljubezen naj vas vse skupaj objame!“ To rekši stegne oče Martin svoji suhi roki še enkrat čez tri osebe, ki so klečale pri njegovej postelji ter so milo milo jokale; sladek smehljej se prikaže še enkrat na njegovem bledem obrazu, potlej globoko vzdihne, zarohni in — — Martina nij bilo več med živimi.

Še so klečali vsi trije pri postelji; — mati Dora se oglasi in pravi: „Tako je umerl pošten mož, človek s čisto dušo in s čisto vestjó! Bog mu daj večni pokoj in večna luč naj mu sveti!“ —

Radovan je staro bajto vso predelal, in je svojej materi stregel do smrti.

A Jožek je bil čverst, skoz in skoz pošten rokodellec.

Dober svèt.

Nek brodnik si nij ves dan ničesar zaslužil. Baš se je hotel jezen domov verniti, ko ga nekedó pokliče in prosi, da bi ga čez vodo prepeljal. Koj vzame brodnik veslo v roke, stopi v čoln, in prepelje tujca. Ko sta bila že na onej strani, in je hotel tujec na suho stopiti, zahteva brodnik plačilo. Tujec pravi da nijma niti vinarja pri sebi, hoče mu pa za plačilo dober svèt dati. Brodnik odgovori, da on, njegova žena in otroci ne morejo samo ob dobrem svētu živeti. Ali ko vidi, da si ne more od tujca ničesar družega izprostiti, veli mu, naj vendar pové dober svèt. Tujec je k temu takoj pripravljen, in reče: „Zapomni si dobro, da ne bodeš vprihodnje nikogar prej čez vodo prepeljal, predno ga ne bodeš tirjal za plačilo!“

Tonej B.